

BOEKBESPREKINGEN

THEATERSTAD BRUGGE

André VANHOUTRYVE, *Van Comedie tot Koninklijke Stadsschouwburg*, Brugse politiek en toneelcultuur tussen 1750 en 1994. Historische analyse en retrospectieve, Brugge, 1995, 734 p.

Is theater ontgensprekelijk een bij uitstek stedelijk verschijnsel, maar al te vaak wordt ervan uitgegaan dat enkel in de grote centra - in ons land dus Brussel, Gent, Antwerpen en Luik - iets te beleven valt. Elke studie die enige nuance aanbrengt aan dit vooropgesteld beeld, verdient dan ook bij voorbaat onze aandacht. Over het theaterleven in Brugge wordt in de meeste geschiedenissen en naslagwerken overigens met geen woord gerept, zodat auteur André Vanhoutryve, die al tal van historische publicaties op zijn actief heeft, zich aan een waar titanenwerk heeft gewaagd toen hij de 'Brugse politiek en toneelcultuur' tot onderwerp van zijn studie koos. Toneel én politiek dus, maar dit is een verhaal dat ruim zevenhonderd pagina's in beslag zal nemen.

Vanhoutryve laat zijn onderzoek aanvangen met een overzicht van 1750, toen de "Comedie" op "D'oude Beurse" door rondreizende buitenlandse groepen werd bespeeld, tot heden en al van de eerste bladzijden wordt inderdaad duidelijk dat socio-politieke, linguïstische en ideologische factoren mee het toneelleven hebben bepaald.

Politieke dwarsliggerij speelde al heel vlug mee in de nog jonge Belgische staat en vanaf 1875, toen de liberalen in volle economische crisis de verkiezingen verloren, zouden de katholieken voor een volle eeuw het stadsbestuur, en meteen ook het toneelleven beheersen. Opvallend in de beginperiode was ook het hardnekkige verzet van de lokale geestelijkheid tegen de 'Brugse goddeloze tempel', een verzet dat tot een flink einde in de twintigste eeuw zou aanhouden, terwijl aan de andere kant ook het standenverschil lang heeft meegespeeld.

In het tweede, derde en vierde hoofdstuk staat de schouwburg als gebouw centraal.

Uit documenten blijkt dat de 'Comedie' of 'Salle de Spectacle' op de hoek van de Vlamingstraat al in 1756 in gebruik was en plaats bood aan zeshonderd toeschouwers. Vonden al in de Oostenrijkse tijd Nederlandstalige voorstellingen

plaats - o.m. onder impuls van Jacob Toussaint Neyts - tot aan het einde van de negentiende eeuw zou het aandeel van het Franstalige repertoire groot blijven. Met de stichting van de Belgische staat nam de belangstelling van de lokale overheid toe en toen het gebouw in verval raakte, werd, onder impuls van de liberale burgemeester Boyaval, naar een nieuwe locatie uitgekeken.

Nadat in de loop der jaren twee projecten om uiteenlopende redenen werden afgewezen, werd uiteindelijk voor een veel grotere schouwburg op ongeveer dezelfde plaats als de oude geopteerd. Daartoe diende echter via onteigeningen een ganse buurt aangepast, terwijl een en ander ook tot wijzigingen in de naam van de aanpalende straten leidde (o.a. het ontstaan van het Schouwburgplein).

Uit de vijf ingestuurde ontwerpen werd in 1866 uiteindelijk voor het plan van de relatief onbekende Brusselse architect Saintenoy gekozen. Het zou een gebouw in neo-renaïssancestijl worden, terwijl de inrichting binnenin - een typische 'bonbonnière', wat maakt dat de toeschouwers zich vrij dicht bij het toneel bevinden - gematigd eclectisch van stijl zou zijn.

In het vijfde en laatste hoofdstuk ligt de nadruk op de uitbating en het repertoire van de nieuwe schouwburg, die in 1869 werd ingehuldigd (ter vergelijking: de nieuwe Antwerpse schouwburg werd ingespeeld in 1874, de nieuwe Brusselse in 1887). Opvallend is dat in de aanvangsperiode de stadsschouwburg een huurschouwburg was, waarbij het stadsbestuur het organiseren van de theateractiviteiten aan het privé-initiatief overliet, wat wellicht mee het overwicht van het lyrisch toneel verklaart. Na de eerste wereldoorlog verhoogde het aandeel van het gesproken, Nederlandstalig toneel, en waren de grote Vlaamse gezelschappen geregeld in Brugge te zien. Rond 1960, toen de schouwburg na een grondige renovatie werd heropend, bleek het systeem, waarbij de gezelschappen op eigen risico optraden, niet langer haalbaar en kwam ook een einde aan de rol van de impresario's. Van dan af trad het zwaar subsidiërende stadsbestuur als organisator op, terwijl enkel de publiciteit, en dan nog slechts voorlopig, een taak van de privé-sector bleef. Sinds 1983 - het stadsbestuur was toen al een tijdje overgegaan in handen van de socialistische burgemeester Frank Van Acker - kent het toneelleven in Brugge een grote opflakking. Het grotendeels wegblijven van de grote gezelschappen van eigen bodem, werd opgevangen door het uitnodigen van buitenlandse gezelschappen en nieuwe Vlaamse groepen. Deze optie voor kwaliteit heeft een spectaculaire stijging van de zaalbezetting en dus ook van de inkomsten tot gevolg gehad, terwijl ook de jeugd meer en meer aan bod komt.

Aan het slot volgt ook nog een zeer uitgebreide bibliografie.

Wat deze studie zo belangwekkend maakt is overigens de grote hoeveelheid - vaak onuitgegeven - bronnenmateriaal, dat zowel in de tekst als in de bijlagen is opgenomen. Behalve foto's en facsimile's van affiches vinden we ook kopies van de plannen van de huidige schouwburg, lastencohieren, verslagen van (geheime) zittingen van de gemeenteraad, fragmenten van de correspondentie van de betrokkenen, reacties van de pers, van de kerkelijke overheid enz.

De auteur neemt ons dus mee op een hoogst interessante tocht door de archieven en slaagt erin ons vanop de eerste rij te laten zien hoe in de loop van bijna anderhalve eeuw over theater werd gedacht en hoe locale politici het toneel vaak aanwendden als een element in een ruimere politieke strijd. *Van Comedie tot Koninklijke Stadsschouwburg* is tevens een studie die aantoont dat ook op lokaal vlak interessante dingen gebeuren, die beslist meer aandacht verdienen dan ze tot op heden hebben gekregen. Geschiedenis dus die tot leven wordt gewekt, en een boek dat ongetwijfeld nog tot andere boeken aanleiding zal geven.

Annick POPPE